

A szabadkai írói találkozó

Talán az értekezlet címe, hogy „irodalmunk időszerű kérdései” szerényen is hatott: nemcsak arról esett itt szó, hogy mi az, amivel ebben a pillanatban foglalkoznunk kell. Kicsit át kellett lépni a Rubicont, először magát az Irodalmi Társaságot felrázni álmából és a megfelelő helyére tenni — vitafórummá irodalmi kérdésekben — anélkül, hogy erre túlsok időt vesztegettünk volna. Aztán beszélni olyan kérdésekről, amelyek régen időszerűek már és időszerűek lesznek sokáig. S főleg arra ösztönözni az embereket, írókat, hogy megszólaljanak: hogy saját hangjukon szólaljanak meg: mit ismeretek fel és mennyit saját helyzetükből, melyek azok a tanulságok amelyek további alkotómunkájukra kihatnak, hogyan látják ők az írókat ma, hogyan látják az olvasóközönset... csupa probléma, amelyekre aztán a vita során és a vita nyomán kialakult egy bizonyos nézőpont. Nem mondom hogy egységesen, mindenben teljesen egységesen, de alapvető vonásokban mégis azonosan. Tény, hogy irodalmi életünkben soha ennyi őszinteség nem hangzott el. S ez nem volt az a virágos szavak mögé bújó deklaratív parádé, sem öncélú esztétikai vita, amely a részletek tengerébe fullasztotta a meggyőződést; inkább kicsit választóvíz volt amelynek nyomán a vajdasági magyar író kezd feleszmélni s kilépni egy kábulatból. S rátalálni a maga igazi helyére.

Igen, a mai író igazi helyének és szerepének kérdése — ami a mi helyzetünkben sokszor feleslegesen hangzott két epiteton kíséretében nevezetesen hogy „vajdasági” és hogy „magyar” — erősen megtisztult, tisztázódott. Valahogy kibuggyant az emberekből: nem élehetünk anakronisztikus fogalmak közepe tette továbbra is, amikor a valóság az utcákon hömpölyög és ez a valóság — a szocializmusa. Ebben a valóságban, ahol a gyárat és műhelyt a munkaközösség irányítja, ahol a föld jórészét közösségi igazgatás műveli, nem állhatunk oda régen hitelétvesztett formákat hangoztatva, mondjuk a két háború közötti genfi úgynevezett kisebbségvédelem jelszavaival, de még az sem lehet a teteje ad infinitum mindennek, hogy számokat kiáltunk a világba: ennyi egyesület, ennyi lap, ennyi iskola, ilyen és ilyen pontos nemzetiségi arány... s különösen nem lehet ál-

landó nézőszempont az utcasarki búsmagyar-kodás. Valahogy az élet régen túllépett ezeken a dolgokon. Az erő belül van: a dolgozók kezében van — a szocializmusban való összeforrottságban — ebből nem lehet ezt vagy azt a népet, egyedet kiemelni s másfajta csoportosulásra kényszeríteni — ez a haladás útja és ez lesz lassan a valóság tájainkon. S az író a szabadkai összeövetelen már ennek a valóságnak jegyében tárgyalta az irodalom problémáit is.

Eszében sincs senkinek a műveltségünket, nyelvünket támadni. Iskoláink és lapjaink mellé — az öngazgatás keretében megnyilvánuló egységes, belső erőki sugárzás mellett — százkilovattos rádióállomásunk szocialista műsort ad jórészt a kisebbségek nyelvén — micsoda pompás hangszer az írók számára! — Mindezek olyan tények, amelyek az írók gyűlésén erős valóságukkal egészen más irányt adtak a vitának és pedig... először adtak őszintén szocialista irányt, elsöpörve az elvétve jelentkező anakronizmust. Viszont először jelentkezett kemény és őszinte osztálybírálat (Rehák László) irodalmi kérdésekben; kemény és őszinte analízis s az ezt követő felszólalások mind még inkább egyre helyére tették az őszinte írói mondanivalókat, amelyek egyrésze már ezt megelőzően is — megsejtve a dolgok igazságát — sehol sem siklott mellékútra. S csak elvétve revelláltak némi anakronizmust, azt sem a célban, inkább az eszközökben. Íróink fóruma szocialista munkára és együttműködésre vallott színt.

Persze ez még távolról sem jelenti, hogy ez az új irodalmunk most már készen is kikerekítve nekilendül a maga közönség-hódító útjára; attól még messze vagyunk. Maradt elég tisztázatlan fogalom és az sem biztos, hogy mindenki ilyen tisztán látja vagy akarja látni a célokat. Az sem biztos, hogy az írói tollakat képes lesz egyetlen ilyen értekezlet egészen rozsdamentesen — s mennyi rozsdá a multból, de mennyi! — megmozdítani. Sokszor fogunk még részletkérdések fölött is elkeseredve csatázni. Elvlaszthatatlan részei vagyunk azonban — s ez alapján a legnagyobb pozitívum — annak a szocialista közösségnek, amely gazdaságiakban és szellemiekben most keresi helyes útját élete és kultúrája kiépítésének. De mint „vajda-

sági" és mint „magyar” írók leszámoltunk sok tévedéssel, helyzetünkkel kapcsolatos „álromantikával” — valahogy tiszta vizet öntöttünk a pohárba. Lesznek nehéz vívódásaink — de ezek nem a cél és a célkitűzés körül-nem! — hanem az eszközökben s még inkább: az alkotás nagy felelősségének súlya alatt. Írói, művészi vívódások lesznek a kifejezésért, a tartalom jobb megválogatásáért és párhuzamosan ezzel a tartalom és forma jobb egybeolvasztásáért, egységéért. Lesz még elég műfaji harcunk is az olvasóért és

a nézőért — nem lesz rózsás az utunk és a legfájóbb ponton, a „népszerűség” frontján kapunk mély és súlyos sebeket... És mégis. ki kellett mondani már egyszer a szót, össze kellett ülni és szembenézni a valósággal.

S úgy érzem, ha többször ülnénk össze, ha többször mondanánk egymás szemébe ilyen igazságokat, sokkal előbb eszmélne rá a mi írónk is a maga igazi szerepére és találná meg a maga helyét az új társadalomban.

Majtényi Mihály

Értesítjük

azokat az előfizetőinket, akik előfizetésüket a meghatározott időre rendezték, hogy az ajándékkönyvek a „Testvériség-Egység” kiadóvállalatnál sajtó alatt vannak. Mihelyt elkészülnek, szétküldjük őket.

Egyben felkérjük azokat, akik az *Ady*-kötetet választották, hogy a *Különbözet* címén mutatkozó 300 dinárt küldjék be, mert különben részükre is Kaffka Margit „*Színek és évek*” című regényét szerezzük be.